

บทที่ 4

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

ในบทนี้จะกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของแต่ละชุมชน โดยข้อมูลพื้นฐานของบ้านปี่ได้มาจากการศึกษาการใช้ประโยชน์ป่าไม้และแรงจูงใจต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนแบบดั้งเดิมของพื้นที่บ้านปี่ ตำบลเวียง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา (ธารรัตน์ สิงหนิยม และสมเกียรติ คำเวช, 2536) และจากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่น ชารณะ ผู้ใหญ่บ้านปี่หมู่ที่ 1 (2543) สำหรับข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านสันเวียงทอง ได้มาจากรายงานผลการสำรวจข้อมูลด้านสถานะสุขภาพอนามัย สถานีนามัยตำบลน้ำแวน (2542) และจากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่น้ำ แสงศรีจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านน้ำแวนหมู่ที่ 12 (2543) ซึ่งประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาและลักษณะทางภูมิศาสตร์ โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และพัฒนาการของป่าชุมชน ดังนี้คือ

4.1 ชุมชนบ้านปี่

4.1.1 ประวัติความเป็นมาและลักษณะทางภูมิศาสตร์

บ้านปี่ปัจจุบันประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน คือ บ้านปี่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 10 ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลเวียง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จากการสอบถามนายช่น ชารณะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 เกี่ยวกับความเป็นมาของหมู่บ้านทำให้ทราบว่า บ้านปี่ตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านในราวปี พ.ศ. 2461 โดยราษฎรกลุ่มแรกเป็นคนท้องถิ่น และบางส่วนจากหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น ราษฎรจากบ้านร่องค้อม ตำบลเจดีย์คำ บ้านหนองลือ ตำบลฝายกวาง และบ้านคอนแก้ว ตำบลเวียง ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานเพื่อหาที่ทำกินและเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์จึงมีราษฎรจากที่อื่นอพยพเข้ามาอยู่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ในราวปี พ.ศ. 2514 ราษฎรจากจังหวัดแพร่ และน่าน อพยพเข้ามาอยู่เพิ่มเติม และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ว่า “บ้านปี่” ตามชื่อของลำห้วยที่ไหลผ่านหมู่บ้าน

ประชากรบ้านปี่ มีการจัดตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มเป็นกระจุกอยู่รวมกันบนพื้นที่ประมาณ 2,480 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ราบกว้าง ลักษณะดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนเหนียว ซึ่งค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ มีภูเขาลาดจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก ทางด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านมีภูเขาซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของหมู่บ้าน คือ ลำห้วยปี่ ซึ่งมีน้ำไหลตลอดปี ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 460-500 เมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้คือ

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านบ้านร่องค้อม และบ้านห้วยสา ตำบลร่มเย็น
ทิศใต้	ติดกับ	หนองลือ บ้านบัวศรีพรหม ตำบลฝายกวาง
ทิศตะวันออก	ติดกับ	เขตป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำเปือย ป่าน้ำห้วยวน และป่าน้ำลาว
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านคอนแก้ว ตำบลเวียง

การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านกับภายนอกมีถนนลาดยางตลอดสาย ถนนเข้าสู่หมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ที่แยกจากทางหลวงสายเชียงค่าน่าน หลัก กม.ที่ 5+900 มีระยะทาง 3 กิโลเมตร มีระยะทางจากหมู่บ้านถึงอำเภอ 7 กิโลเมตร และจากหมู่บ้านถึงตัวเมืองพะเยา 80 กิโลเมตร การติดต่อระหว่างหมู่บ้านและภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ ถนนลาดยาง และถนนลูกรัง

4.1.2 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

ประชากรมีจำนวน 259 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,052 คน เป็นชาย 580 คน เป็นหญิง 472 คน ส่วนใหญ่เป็นคนเมืองหรือไทยวนที่อพยพเข้ามาพร้อม ๆ กันโดยส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน ทำให้มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างคนในชุมชน การจัดระบบในหมู่บ้านมีทั้งระบบเครือญาติ และระบบการปกครองตามระบบราชการ ราษฎรบ้านนี้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดประจำหมู่บ้านคือวัดป่า เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2491 เริ่มแรกเป็นเพียงสำนักสงฆ์เล็ก ๆ ต่อมามีการพัฒนาและก่อสร้างสิ่งถาวร เช่น วิหาร ศาลา และมีกำแพงล้อมรอบเป็นสัดส่วน นอกจากนี้ราษฎรยังมีความเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับผีและสิ่งเร้นลับต่าง ๆ มีประเพณีการเลี้ยงผีขุนน้ำที่ชาวบ้านโดยทั่วไปเรียกว่า “เจ้าพ่อผีปันน้ำห้วยจำโป่ง” เป็นประจำทุกปี ณ บริเวณป่าชุมชน ในฤดูเริ่มต้นการเกษตรหรือก่อนเทศกาลเข้าพรรษา และมีพิธีกรรม การสืบทอดแม่ น้ำ การบวชป่า

4.1.3 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ ทำนา และปลูกข้าวโพดเป็นหลัก นอกจากนั้นยังมีถั่วลิสง และยาสูบที่จัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของหมู่บ้าน การเกษตรส่วนใหญ่อาศัยน้ำจากน้ำฝน ลำห้วย และแหล่งน้ำสาธารณะของหมู่บ้าน ส่วนอาชีพอื่นๆ คือ ค้าขาย รับจ้าง และเลี้ยงสัตว์ สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของหมู่บ้านคือ ไก่ สุกร โค และกระบือ

4.1.4 พัฒนาการของป่าชุมชน

แต่เดิมสภาพป่าบริเวณบ้านปีมีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยเฉพาะด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านซึ่งติดกับป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำเป็อ-น้ำห้วยนและป่าน้ำลาว ต่อมาสภาพป่าถูกบุกรุกทำลายลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจากรายกรในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงจนเป็นเหตุให้สภาพป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์ในอดีตเสื่อมโทรมลงเรื่อย ๆ ประมาณปี พ.ศ. 2461 รายกรบ้านปีเริ่มสังเกตเห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้จึงร่วมมือกันในการอนุรักษ์และรักษาป่าผืนนี้ซึ่งเป็นทุนช่วยอันเป็นต้นกำเนิดของลำห้วยปีที่ไหลผ่านหมู่บ้าน ต่อมาปี พ.ศ. 2475 คณะกรรมการหมู่บ้านได้ร่วมกันกันพื้นที่ป่าด้านทิศตะวันออกหมู่บ้านเป็นพื้นที่สงวนของหมู่บ้าน โดยมีกฎหมายให้ราษฎรทั้งในและนอกหมู่บ้านเข้าไปตัดต้นไม้ในพื้นที่ดังกล่าวเป็นอันขาด

ปี พ.ศ. 2538 ได้เกิดเหตุอุทกภัยครั้งใหญ่ มีน้ำป่าไหลหลากพัดพาต้นไม้ขนาดใหญ่โค่นล้มรวมทั้งเศษไม้ต้นไม้มากมายที่ตายแห้งล้มขอนนอนไพรไหลมาติดกับแนวเขตป่าที่ชาวบ้านสงวนไว้ คณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งสองหมู่บ้านจึงคิดจะนำเศษและต้นไม้เหล่านี้ออกมาใช้ประโยชน์ เพราะหากปล่อยไว้อาจจะเป็นเชื้อเพลิงทำให้เกิดไฟป่ารุนแรงในฤดูแล้ง ทำให้ต้นไม้อื่นๆ เสียหายไปด้วย จึงประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านนำไม้ดังกล่าวออกมาใช้ประโยชน์ แต่เนื่องจากจำนวนคณะกรรมการที่ควบคุมไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถควบคุมการนำไม้ออกจากป่าจึงทำให้มีคนบางกลุ่มลักลอบตัดไม้ และได้นำออกมาพร้อมกับเศษไม้ และต้นไม้ที่คณะกรรมการฯ อนุญาตให้นำออกมาได้ อนุญาตได้เพียง 2 วัน จึงต้องระงับการนำไม้ออกไปใช้ประโยชน์เพราะการกระทำดังกล่าวอาจทำให้เกิดความเสียหายมากกว่าการได้ประโยชน์ คณะกรรมการฯ จึงมีมติให้ทิ้งไม้ไว้ในป่าตามเดิม

เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2539 บ้านปีได้รับรางวัลพระราชทาน “ธงพิทักษ์ป่า เพื่อรักษาชีวิต” จากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องจากหมู่บ้านนี้ได้ร่วมกันดูแลรักษาป่ากันอย่างจริงจัง เกิดจากแนวความคิดของราษฎรในหมู่บ้าน มิใช่เกิดจากการบังคับหรือทางราชการบอกให้ร่วมกันทำ และในปี 2542 ได้รับรางวัล “ป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน”

ป่าชุมชนบ้านปีมีลักษณะเป็นป่าชุมชนแบบดั้งเดิม ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบมีภูเขาอยู่ทิศตะวันออกเป็นลักษณะภูเขาหินปูน มีถ้ำขนาดใหญ่จำนวน 1 ถ้ำ ซึ่งมีความสวยงามตามธรรมชาติ ปากถ้ำด้านหนึ่งมีขนาด 4x6 เมตรและปากถ้ำอีกด้านหนึ่งมีขนาด 10x15 เมตร ลึกทะลุถึงกันระยะทางประมาณ 40 เมตร ภายในถ้ำมีค้างคาวอาศัยอยู่แต่มีจำนวนไม่มากนัก ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณผสมเต็งรังประกอบด้วยพรรณไม้นานาชนิดเช่น สัก ตะคร้อ ขมหอม ตีนนก สมอพิเภก ตะแบกใหญ่ มะแฟน เต็ม กระบก กระพี้ชัน เปล้าใหญ่ มะค่าโมง ดีวชน มะม่วงป่า ตะคร้า มะกล่ำต้น ปอขยาย ชิงชัน ช้างงา ประดู่ และไม้ชนิดต่างๆ เป็นต้น ส่วนสมุนไพรและพืชผักกินได้ก็มีอาทิเช่น หน่อไม้ ผักหวาน ห้อสะพานควาย กำลั้งเสือโคร่ง ข่า ขิง ปูเลข กระชาย

เห็ดคำ เห็ดถ่าน เห็ดโคน โค้ไม่รู้ล้ม เป็นต้น จำพวกของสัตว์ป่าที่พบเห็นเป็นสัตว์ขนาดเล็กถึงขนาดกลาง เช่น หมูป่า ไก่ป่า แอ้ ตุ่น กระรอก กระแต หนู พังพอน งู และนกชนิดต่าง ๆ

สรุปแล้วชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่าคือ เป็นแหล่งจับและกักเก็บน้ำสำหรับการอุปโภค และการเกษตรกรรม เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวประจำหมู่บ้านและของอำเภอเชิงคำทั้งเป็นความภูมิใจของราษฎรในหมู่บ้าน และเป็นแหล่งหารายได้ของชุมชน โดยเฉพาะการบริโภคไม้พื้น ราษฎรส่วนใหญ่ใช้พื้นและแก๊สเป็นเชื้อเพลิงในการประกอบอาหาร โดยเฉลี่ยแล้วใช้พื้น 3.5 ลูกบาศก์เมตร/ครอบครัว/ปี ซึ่งแหล่งไม้พื้นส่วนใหญ่ได้มาจากเศษไม้ และปลายไม้ที่ตายแห้ง และล้มขอนนอนไพรในบริเวณป่าชุมชน

คณะกรรมการหมู่บ้านปีประกอบด้วยตัวแทนที่คัดเลือกจาก 2 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 10 หมู่บ้านละ 7 คน รวม 14 คน และใช้กรรมการผู้รักษาความสงบภายในหมู่บ้าน (พรส.) หมู่บ้านละ 2 คน มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบและจัดการเกี่ยวกับป่าชุมชนแห่งนี้โดยร่วมกันเข้าตรวจดูแลรักษาป่าอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในฤดูแล้ง ราษฎรทั้งสองหมู่บ้านจะร่วมกันจัดทำแนวตรวจการที่สามารถกันไฟป่าได้ด้วย ฉะนั้นราษฎรทุกคนจึงมีส่วนร่วมในการดูแลและรักษาป่าด้วย เนื่องจากว่าราษฎรในหมู่บ้านมีจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังนั้นหากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นคณะกรรมการสามารถรู้ได้อย่างรวดเร็ว

ในการจัดการป่าชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านได้ตั้งกฎ และกติกาในการควบคุมกันเอง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ ซึ่งได้แก่

- ห้ามเข้าไปตัดไม้และเก็บหาไม้พื้น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการหมู่บ้าน
- ห้ามล่าสัตว์ทุกชนิด
- อนุญาตให้เก็บหาของป่า โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ต้นไม้ในป่า
- การลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ป่าชุมชน หากสามารถจับได้จะดำเนินการดังนี้
 1. ปรับตามความเสียหายตั้งแต่ 500 บาท ขึ้นไป
 2. การดำเนินการเกี่ยวกับของกลางที่ยึดได้ หากเป็นไม้ท่อนให้ปล่อยทิ้งไว้ในป่า หากเป็นไม้แปรรูปให้เข้าเก็บไว้ในวัดปี สำหรับเงินค่าปรับตั้งเป็นกองทุนเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน
 3. หากตกลงตามกฎของหมู่บ้านไม่ได้ ให้นำตัวส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

4.2 ชุมชนบ้านสันเวียงทอง

4.2.1 ประวัติความเป็นมา และลักษณะทางภูมิศาสตร์

บ้านสันเวียงทองหรือบ้านน้ำแวนหมู่ที่ 12 ตำบลน้ำแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ได้แยกมาจากบ้านน้ำแวนหมู่ที่ 2 ที่มีการจัดตั้งมานานกว่า 100 ปีแล้ว ราษฎรกลุ่มแรกของหมู่บ้านมีเชื้อสายไทลื้ออพยพถิ่นฐานมาจากแคว้นสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน แต่เนื่องจากจำนวนประชากรและหลังคาเรือนมากขึ้นจึงยากแก่การปกครอง และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ก็เป็นไปอย่างล่าช้า งบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ก็ไม่เพียงพอ เนื่องจากมีพื้นที่กว้างขวาง ทำให้คณะกรรมการและราษฎรในหมู่บ้านทำเรื่องเพื่อขอแยกหมู่บ้าน และในเวลาต่อมาทางรัฐบาลโดยกระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติการแบ่งแยกหมู่บ้านตามความประสงค์ ตั้งแต่วันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2542

การตั้งชุมชนของบ้านสันเวียงทองเป็นลักษณะเหมือนชุมชนกึ่งชนบททั่วไป คือมีการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม และกระจัดกระจายในบางละแวกของหมู่บ้าน โดยมีถนนสายพะเยา-เชียงคำ ผ่านกลางหมู่บ้าน สภาพภูมิศาสตร์ของบ้านสันเวียงทองส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ มีดินเป็นดินร่วนปนเหนียว และดินลูกรังเหมาะแก่การเกษตรกรรม สภาพป่าเป็นป่าเบญจพรรณผสมเต็งรัง มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 400 เมตร ขนาดของพื้นที่หมู่บ้าน จำนวน 1,200 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่นดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านน้ำแวนหมู่ 1
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านผาฮาวหมู่ 3 ตำบลทุ่งผาสุข
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านน้ำแวนหมู่ 2
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านสนธิพัฒนา หมู่ 8

เส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้านกับภายนอกมีถนนลาดยางตลอดสาย ถนนที่ตัดผ่านหมู่บ้านคือ ถนนสายพะเยา - เชียงคำ มีระยะทางจากหมู่บ้านถึงอำเภอ 5 กิโลเมตร และจากหมู่บ้านถึงตัวเมืองพะเยา 72 กิโลเมตร ส่วนการติดต่อระหว่างหมู่บ้านและภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ และถนนลาดยาง

4.2.2 โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

ชุมชนบ้านสันเวียงทอง มีประชากรจำนวน 542 คน เป็นชาย 249 คน เป็นหญิง 293 คน ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวไทลื้อ ที่มีการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสายเครือญาติโดยสายเลือดที่มีต้นนามสกุลสืบสายกันมาเป็นทอด ๆ ตามประเพณีของคนไทลื้อ

ซึ่งถือว่าเป็นผลเดียวกันทำให้มีความกลมเกลียวกันในชุมชนสูง การจัดระบบสังคมในหมู่บ้านจึงมีทั้งระบบเครือญาติและระบบการปกครองตามระบบราชการ

ราษฎรบ้านสันเวียงทองส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีราษฎรเพียง 20 ครอบครัว ที่นับถือศาสนาคริสต์ ชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ ประเพณีการทำบุญสลากภัต นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อในสิ่งเร้นลับซึ่งปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เช่น มีการเลี้ยงผีบ้านหรือเจ้าพ่อเมืองห้าประมาณเดือนมกราคมทุก ๆ 3 ปี ในวันดังกล่าวมีการประกอบพิธีบริเวณป่าท้ายหมู่บ้าน ทั้งนี้เชื่อว่าเป็นการคุ้มครองช่วยให้ปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง ๆ รวมทั้งทำให้การทำมาหากินได้ผลดี

4.2.3 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง และมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ ทำนา และทำสวนลำไย พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของหมู่บ้านนอกจากข้าวและลำไยแล้ว ยังมีข้าวโพดและถั่วต่าง ๆ ด้วย ซึ่งการเกษตรของชาวบ้านส่วนใหญ่อาศัยน้ำจากน้ำฝนมีส่วนน้อยที่ใช้น้ำจากลำห้วย ประชากรบางส่วนมีอาชีพรับจ้างและมีอาชีพอื่นๆ เพื่อเสริมรายได้ เช่น การเลี้ยงสัตว์ สัตว์ที่นิยมเลี้ยงไว้ทั้งเพื่อการค้าและยังชีพ ได้แก่ ไก่ สุกร โค และกระบือ

4.2.4 พัฒนาการของป่าชุมชน

ป่าชุมชนบ้านสันเวียงทอง เป็นลักษณะป่าชุมชนแบบดั้งเดิม ชาวบ้านได้ร่วมกันดูแลรักษา สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีต เป็นแหล่งอาหารและพืชสมุนไพร ประกอบด้วยต้นไม้ใหญ่และไม้มีค่าทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2523 ได้เกิดพายุฝนอย่างหนัก เป็นผลทำให้ต้นไม้หักโค่นและล้มลงเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีชาวบ้านและราษฎรบริเวณใกล้เคียงได้ฉวยโอกาส เข้าไปลักลอบตัดไม้และนำออกมาใช้ ด้วยเหตุนี้ทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านเกิดความตระหนักที่จะรักษาป่าให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึงได้ร่วมกันจัดตั้งกฎและระเบียบควบคุมร่วมกันดูแลรักษา และในปี พ.ศ. 2528 ผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านได้ร่วมมือกันแบ่งพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ตามหนังสือสำคัญที่หลวง หรือ ส.ร. 1 เลขที่ 29527 ออกให้ ณ วันที่ 4 ธันวาคม 2528 โดยอธิบดีกรมที่ดิน

สภาพทั่วไปของป่าชุมชนบ้านสันเวียงทองเป็นเนินเขาซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน ลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณผสมเต็งรังที่คงสภาพสมบูรณ์ ประกอบด้วยพรรณไม้หลายชนิด เช่น เหียง เต็ง รัง พลวง สัก มะม่วงป่า ตะเคียนหนู ก่ออก ก่อหัวหมู ก่อแพะ ตะคร้อ โมกมัน บุนนาค ประดู่ แดง ถ่าน มะกอกป่า อ้อยช้าง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพืชสมุนไพร และพืชที่ประกอบอาหาร

ได้ เช่น เห็ดถ่าน ผักกูด กลอย ข่า ปูเลย กระเจียว ผักหวาน และหน่อไม้ สัตว์ป่าโดยทั่วไปเป็นสัตว์ขนาดเล็ก เช่น กระต่ายป่า กระรอก งู และนกชนิดต่างๆ

ป่าชุมชนบ้านสันเวียงทอง เอื้อประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ เป็นแหล่งอาหารพืชสมุนไพร และเป็นแหล่งไม้ใช้สอยของหมู่บ้านสำหรับใช้ในกิจกรรมสาธารณะ เช่น ปรับปรุงซ่อมแซมวัดเป็นสาธารณประโยชน์ ตลอดจนใช้เป็นฉางปนสถานของหมู่บ้าน และเป็นแหล่งเก็บหาไม้พื้น โดยมิตถกรรมการหมู่บ้านนำแวนกับชาวบ้านในพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบรวมทั้งในการควบคุมดูแลการจัดการป่าชุมชน รวมทั้งการแผ้วถางวัชพืชในโอกาสวันเทศกาลที่สำคัญทางศาสนา และทำแนวกันไฟในช่วงก่อนฤดูแล้ง โดยเฉพาะประมาณเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ ยิ่งไปกว่านั้นชุมชนบ้านสันเวียงทองได้ตั้งกฎ ระเบียบ กติกา ของหมู่บ้าน ไว้คือ ห้ามตัดไม้ในเขตป่าชุมชน ห้ามบุกรุกหรือแผ้วถางพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อปลูกพืชไร่ทำสวนหรืออย่างอื่น ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายแก่ป่าหากฝ่าฝืนในกรณีที่จับได้จะปรับตามจำนวนต้นไม้ที่ตัดฟัน โดยนับทั้งขนาดเล็กและใหญ่ต้นละ 500 บาท ไม้ของกลางและเงินค่าปรับนำไปเก็บไว้เป็นกองทุนเพื่อใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านหรือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นสมควร

สรุปแล้วข้อมูลพื้นฐานทำให้ทราบว่าชุมชนบ้านนี้เป็นชุมชนของชาวไทยยวนตั้งหมู่บ้านอยู่ห่างจากตัวอำเภอและการเดินทางเข้าเมืองก็ค่อนข้างยากลำบาก ในขณะที่ชุมชนบ้านสันเวียงทองซึ่งเป็นชุมชนของคนไทลื้อตั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้อำเภอและเดินทางเข้าเมืองได้สะดวก ประชากรส่วนใหญ่ของทั้งสองหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งชนบท มีป่าชุมชนอยู่ใกล้บริเวณหมู่บ้าน จากประสบการณ์อุทกภัยในอดีตทำให้ชุมชนบ้านปีมีการตั้งกฎระเบียบในการใช้ป่าชุมชนอย่างเคร่งครัดกว่าการจัดการป่าชุมชนของบ้านสันเวียงทอง